

## ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

**Бублик А.Г.**

*викладач,*

*Миколаївський національний університет  
імені В.О. Сухомлинського*

### **СТИЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛІВ З УЧНЯМИ**

Взаємовідносини учнів, які навчаються в середній школі та вчителів необхідно розглядати не тільки як соціальне явище, але і як педагогічне. Педагогічна взаємодія, яка виникає під час навчального процесу має свої специфічні функції, такі як виховання і навчання, які, в свою чергу, включають в себе навчання, організацію і самоорганізацію, управління і самоуправління, стимулювання і самовиховання. Ці функції знаходять відображення в таких видах діяльності як трудовій, навчально-виховній, спортивній та художній. Саме тому взаємодію між учнем і вчителем необхідно розглядати як один із найважливіших способів виховного впливу дорослих на дітей.

Не дивлячись на те, що вчитель доволі підготовлений до формування і розвитку доброзичливих взаємин, на практиці взаємовідносини вчителя і учнів формуються оптимально не одразу. Багато в чому це залежить від стилю педагогічного спілкування вчителя. Ми вважаємо за необхідне проаналізувати найпоширеніші стилі спілкування вчителя з учнями.

Дуже часто можна помітити *авторитарний стиль* педагогічного спілкування, при якому вчитель намагається одноосібно керувати колективом учнів, яким, в свою чергу, не дозволяється висловлювати своє ставлення з будь-якого приводу, проявляти ініціативу і впливати на прийняття рішень, які безпосередньо стосуються самих учнів. Характерною рисою поведінки такого вчителя є висування вимог учням і контроль за їх виконанням. При звертанні до учнів вчитель використовує авторитарно-догматичний тон, завдяки якому виявляє бажання нав'язати свої погляди на ту чи іншу ситуацію. Нажаль, такий стиль педагогічного спілкування є проявом недоліків культури вчителя, його нерозуміння і несприйняття психологічних особливостей учнів, а також невміння ефективно організувати виховний процес. В результаті авторитарного стилю педагогічного спілкування вчителя з учнями знижується ефективність виховного процесу, що в свою чергу призводить до росту супротиву з боку дітей.

Якщо ж вчитель звертається до *демократичного стилю* педагогічного спілкування, то він, враховуючи потребу учнівського колективу, стимулює прояв самостійності у своїх учнів. Такий вчитель намагається виступати лідером рівних собі, тому він бере активну участь у вирішенні проблем, які виникають в учнів, а також проявляє терпимість до критичних зауважень з боку учнівського колективу. Характерними проявами демократичного стилю

педагогічного спілкування є рівноправність і взаємоповага з обох сторін, співпраця, взаємна довіра, що виявляється в прагненні вчителя зрозуміти учнів і допомогти їм. Через те що вчитель відкрито не втручається в життєдіяльність учнів, майже усуває себе від керівництва їхніми діями, обмежуючись виконанням вказівок адміністрації, взаємовідносини між вчителем і учнями стають ефективними в плані формування і розвитку доброзичливих стосунків.

Педагог і науковець Є. В. Коротаєва, розглядаючи три традиційні напрями спілкування з позиції взаємовідносин вчителя і учня, аналізує значення кожної із них [2]. Інформативний напрям спілкування є основою для таких дидактичних вимог як використання наочності під час уроку та поєднання різноманітних методів при навчанні новому матеріалу. Зберігання інформації направлене на розвиток і закріплення в учнів навиків самоосвіти і обробці отриманої інформації, так само як її відтворення і передача іншим. *Інтерактивним* напрямом спілкування є взаємодія, тобто основними видами взаємовідносин є конкурентні стосунки, а також стосунки, які базуються на співпраці. *Перцептивний* напрям спілкування базується на емоційному обміні, оскільки повноцінна комунікація є можливою лише в тому випадку, якщо обидві сторони-учасники можуть гідно оцінити рівень взаєморозуміння і чітко представляти ким є інша сторона.

Так само як Є. В. Коротаєва, М. М. Рибаківа розглядає вплив і організацію різних видів навчальної діяльності в аспекті педагогічної взаємодії. Вона вважає, що ставлення вчителя до учнів в значній мірі залежить від того як саме він оцінює їх навиків на уроці, а також від того як учні реагують на свої прояви поведінки, як позитивні, так і негативні. Оцінки учнів на рівні з їхніми переживаннями знаходять відображення не тільки в особливостях характеру учнів та їх поведінці, а й в особистості самого вчителя. Тому дуже важливо яку саме позицію обере вчитель при взаємодії з учнями. М. М. Рибаківа виділяє чотири позиції, які найчастіше вибирають вчителі [4].

Якщо вчитель займає позицію «жорсткої дисципліни», то в подальшій взаємодії з учнями вона призводить до закріплення авторитарного стилю спілкування, при якому вчитель не вважає за потрібне турбуватись про емоційний стан і психологічні особливості учнів. Для позиції «терплячого очікування порядку» характерним є особистісно – вибірковий стиль спілкування, який застосовують вчителі, що захоплюються наукою і намагаються долучити своїх учнів до цього захоплення. Позиція «схованого невдачливими учнями» займається вчителями, які постійно скаржаться на втомленість. Такий вчитель зазвичай виражає невдоволення своїми учнями, його дратують навіть їхні посмішки. Коли він хоче зробити зауваження, то у нього це виходить в різкій і дратівливій формі, що дуже часто призводить до того, що він починає кричати на учнів. В основі позиції «співпраця» знаходиться обізнаність в особливостях характеру учнів, терпимість до їхніх невдач при засвоєнні матеріалу під час уроку. Якщо учень помічає таку позицію вчителя, він починає вірити в те що, вчитель завжди готовий йому допомогти. Навіть в ситуації, коли вчитель змушений якимось чином виявляти невдоволення поведінкою учня, останній розуміє, що це

прояв об'єктивного ставлення до нього. Саме така позиція значно сприяє формуванню доброзичливих взаємин між вчителем та учнями.

### **Список використаних джерел:**

1. Коломинский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности): Учеб. пособие. -2-е изд., доп. – Минск.: Тетра Системс, 2000. – 432 с.
2. Коротаева Е.В. Педагогические взаимодействия и технологии Министерство образования и науки. Уральский государственный педагогический университет. – М.: Academia, 2007. – 256 с. – (Монографические исследования: педагогика). – ISBN 5–87444–331–
3. Петровский А.В. Психология : Учебник для студентов вузов, обучающихся по педагогической специальности. – М.: Академия, 2002. – 500 с.
4. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе / М.М. Рыбакова. – Москва : Просвещение, 1991. – 128 с. – ISBN 5–09–002987.

**Гаранжа О.О.**

*студентка;*

**Шерудилю А.В.**

*кандидат педагогічних наук,*

*старший викладач,*

*Глухівський національний педагогічний університет  
імені Олександра Довженка*

## **РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ В УМОВАХ ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ**

В умовах динаміки сучасних економічних і соціальних процесів постійно збільшується навантаження на школярів, яким потрібний повноцінний відпочинок. Проблему оздоровлення і повноцінного відпочинку дітей ефективно вирішують дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. Проте в літній період важливим є не лише вирішення завдань оздоровлення і відпочинку дітей, але і організація виховного процесу, оскільки безперервність виховання дозволяє підвищити ефективність виховного процесу. Тому організація виховного процесу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, якою активно займаються вихователі, психологи і соціальні педагоги, розробка методик роботи з дітьми, сьогодні стає усе більш актуальною. В умовах сучасного інформаційного суспільства необхідно розвивати інформаційну активність дітей, для забезпечення конкурентноспроможності.

Багато науковців досліджували розвиток інформаційної активності дітей в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, зокрема, В. Антонов, О. Биковська, В. Горбинко, Л. Доргієва та інші, які вважають розвиток інформаційної активності дітей одним з найбільш ефективних у вирішенні соціальних проблем сьогодення.